

Становище

от проф. д-р Магдалена Костова-Панайотова
ЮЗУ, „Н. Рилски“, Благоевград, зам.-декан на Филологическия факултет

върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (теория и история на литературата), обявен в ДВ бр. 23/27.03.2015 г. с единствен кандидат гл.ас. д-р Йордан Ефтимов

I. Обща оценка на кандидата

В конкурса за доцент, обявен от Нов български университет по професионално направление 2.1. Филология (теория и история на литературата по шифър 05.04.06 участва единствен кандидат – гл. ас. д-р. Йордан Ефтимов. Той се явява в него, представяйки убедителна като качество на научното изследване и като обем научна продукция. Д-р Йордан Ефтимов защитава през 2012 г. дисертационен труд на тема „Проблеми на символизма в творчеството на Иван Андрейчин, Иван Грозев, Димо Кьорчев и Димчо Дебелянов“. Основните изследователски интереси на кандидата са в областта на историята на българската литература и теорията на литературата.

Оценявайки кандидатурата на д-р Ефтимов „по съвкупност“, е необходимо да се добави, че за периода след 2010 г. той е участвал с доклади и научни съобщения в десетки национални конференции (34 изнесени доклада), участва в няколко проекта и програми на департамент „Нова българистика“ – в „Годишните на литературата“ и „Литературата на Народна република България (1946–1990)“ с ръководител доц. Пламен Дойнов, както и в програмата на департамент Нова българистика на НБУ „Съвременната българска литература (след 1990 г.)“. В периода 2010-2011 г. съвместно с доц. Фадел е ръководител на проекта при НБУ „Тайните поетически вечери“. Д-р Ефтимов участва в литературноисторическата школа на НБУ към Департамент „Нова българистика“ с ръководител проф. Михаил Неделчев.

През 2012 г. Ефтимов е директор на бакалавърска програма „Българистика“. Отговорник е на департамент „Нова българистика“ за библиотеката на НБУ.

Експертната му дейност към други научни звена включва консултантство по проекта „Документиране и изследване на рецепцията на античната драма в България“ –

проект на ФКНФ към СУ в сътрудничество с Пловдивския университет, НАТФИЗ и Института по изкуствознание към БАН. Ръководител на проекта е гл.ас. Невена Панова – през учебната 2010-2011 година. Бил е в журитата на различни научни конкурси – за студентско научно творчество в ЮЗУ „Н. Рилски“, 2012, 2014, в Пловдивския университет и др. Изнасял е публични лекции в Ягелонския университет по програма „Еразъм“, в Югозападния университет по покана, в Софийския университет и др. По предоставените данни през миналата учебна година д-р Ефтимов е привлякъл студенти от Ягелонския университет в учебни програми на НБУ.

Йордан Ефтимов е и член на редколегията на списанието за академична култура „Следва“, издание на Нов български университет, на редакционната колегия на списание „Език и литература“, на редакционната колегия на „Литературен вестник“ и др. Той е публична фигура. В медиите позициите му се отличават с независимост. Съставител и редактор е на сборници и алманаси, кандидатът има разпознаваемо присъствие сред българската културна и научна общност: „1910. Представителната година“ от поредицата „Годините на литературата“ - книга 5. Изд. Сиела, С., 2011, „От „Ниво за напреднали“ до „Деград“, 2011, „Славейковото общество. Изследвания и материали“, НБУ и Кралица Маб, С., 2014 и др.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция. Изследователска (творческа) дейност и резултати

Като цяло научната дейност на д-р Ефтимов се отличава с многообразие на акцентите в рамките на едни сравнително константни теми. В книги като „Двойното дъно на класиката: От Ботев и Вазов до Йовков и Далчев“ (Изд. „Хермес“, Пловдив, 2010) и „Божествената математика: Тревожната хетероклитност на българския символизъм“ (ИК „Просвета“, София, 2012) акцентите са свързани с преоткриване на българската класика от позициите на някои недокрай осветлени полета. Изследователят проблематизира привичното разбиране за класика, провокирайки прочит, който разширява неговото тълкуване. Статиите и студиите, публикувани в периода 2010 – 2014 г., се насочват към различни тематични области от теория и история на литературата и антропологията: от късното Възраждане, през символизма, през

прочитите на Пенчо Славейков, поезията на Хр. Фотев, Ек. Йосифова, представите за комунизма, към Тони Джуд и Франк Кърмоуд.

Цитиранията на кандидата по справка за периода 2010 – 2014 г. са 23, а хирш-индексът е 1.67, което като статистика говори за интереса към научните текстове на кандидата.

III. Оценка на монографията „Поетика на съгласието и несъгласието“ (Нов български университет, 2013)

Трудът, с който д-р Ефтимов кандидатства за доцент, е посветен на литературата през времето на социализма.

„Поетика на съгласието и несъгласието“ е книга, която обобщава интереси на кандидата, заявени и разработвани в последните години в редица негови статии и публични дискусии. Основната цел на монографичния труд е заявена на 11 стр.: „да проследи как работят поетическите и белетристичните текстове, мислени като критични спрямо обществената система през периода 1945–1990 г.“, като авторът си дава сметка за сложността на задачата, но във фокуса на вниманието му е желанието на книгата да стигне „отвъд картината на черно-бяло противопоставяне на две литератури (казионна и алтернативна), които в действителност са споени, преливащи, не просто скачени съдове, а сиамски близнаци или дори едно и също трептящо тяло.“ Именно тук се корени и похвалната амбиция на автора, която той защитава успешно, амбицията да положи литературата на социализма в един историко-литературен контекст, който преодолява мисленето в политико-конюнтурни категории, преодолява социално-злободневните критерии, с които често се подхожда към една епоха, може би недостатъчно отдалечена от нас като съвременници, изследователи и просто хора, живели в нея и най-вече - да избегне морализаторския дискурс. В този смисъл монографията е книга, която във всяка своя част страни от лесните и привидно удобни систематизации, които схематизират литературните творби от времето на социализма.

Монографията е разделена на 5 части (първата уводна) и 13 глави, в които е разгърната палитрата от творческата дейност на няколко големи фигури от епохата на социализма, фигури, изповядващи поетиката на несъгласието „играчи“, опитващи се да надхитрят системата, които според изследователя спомагат да изменим представите си за литературната наука не само по отношение на миналото, но и на съвременността, ако

перифразирам Ефтимов. В книгата липсва традиционното заключение, но в резюме на български, английски и руски кандидатът извежда основните акценти на монографичния труд. Няма да разглеждам подробно приносите на отделните глави, доколкото рецензентите са направили това, но ще се спра на няколко пункта.

В първа глава чрез анализа на любовната поезия на Фотев Й. Ефтимов подхожда към идеологията на една епоха, която несъмнено има своите ярки бунтари, сред които е и избраният за разглеждане поет. Самото изследователско желание за среща между любовния дискурс и идеологическите контексти показва устойчивия интерес на д-р Ефтимов към контрастните съпоставки, към опасните съседства.

Втора глава, „Пейзажи и натюрморти: тропите на любовния дискурс в българската поезия от епохата на социализма (50-те–80-те години на XX век), се разгръща като история на конфликта между интимно обагрената лирика и официозния дискурс. Лично за мен това беше една от най-интересните глави с проникателни находки, още повече, че правех сравнения с подобни жестове на литературни творци в бившия Съветски съюз, с които се занимавам в изследванията си точно по отношение на периода 50-90-те г. на XX в.: писането на любовна лирика като съпротива срещу смазващите властови механизми. В главите за Далчев и Екатерина Йосифова бих открила анализите на късните текстове на Далчев, които традиционно „се радват“ на по-малко изследователско внимание, а при „бунтарката“ Йосифова Ефтимов извежда паралели, които точно, макар и неочаквано отразяват близостите ѝ до официозната идеология.

В частите, посветени на Иван Динков, Пеньо Пенев, Иван Теофилов и Константин Павлов, чрез интердисциплинарни подходи се подлага на анализ стратегията на няколко нетрадиционни поети, които „шурмуват“ системата с различен подход. Една от стратегиите на тази книга е, когато разглежда обичайни твърдения, приети по отношение на даден творец, винаги не просто да ги подлага на съмнение, но и да търси полюсното сближение на привидно несъпоставими явления, съществуващи паралелно. В този смисъл сред най-големите достойнства на текста на Й. Ефтимов, според мен е талантът му на „двойно зрение“.

Особен акцент в книгата е свързан със завръщането на символистичната поетика през 60-те г. на XX век на фона на социалистическия контекст.

В частта „Преди и след емиграцията. Историята на едно самозачеркване“ Ефтимов се насочва към автор, към когото има отдавнашен интерес: Цветан Марангозов. Тази част също за мен е сред най-любопитните и приносни части. Цветан Марангозов е поет, прозаик, драматург, философ и есеист, който в различни по жанр свои текстове подхвърля идеята за изплъзващия се от определения свят, за света, който непрекъснато се свива за човека, но не заради годините, а заради нарастващия ужас в паметта. Защото героите на този писател правят невероятни за вярване неща, защото според Марангозов човек не се учи от грешките си и миналото не може да се стопи – идеи сами по себе си не нови, но претворени в текстовете на твореца с покоряваща интимност. Творчеството на Марангозов според Ефтимов е етически изострено, изначално противоречиво, разтърсващо, играчка на ума и въображението. То не е обетована земя, не е черупка срещу нахлуващия хаос. Подобно и на другите части на книгата, и тук Ефтимов бяга от желанието да чете Марангозов в един социален или политически ключ, придърпвайки анализа в сферите на историко-философското. Кандидатът ни показва как човекът за Марангозов е една апория. И ако текстът на големия писател често е „завещание без наследници“, а творчеството – въображаема черупка, това не означава, че то няма предназначение – най-малкото ни учи да проникваме отвъд привидностите на предизвестеното, да се усъмняваме дори в неверието.

Ако трябва да обобща впечатлението, което оставя монографичното изследване на Ефтимов, не на последно място бих подчертала четивността на изказа и предразположеността към читателя, която сама по себе си е изключително важна според мен за всеки научен труд, ако той се мисли като книга, а не просто като защитен научен продукт, поставен в някой шкаф и готов за прашасване иначе казано с думите на самия Ефтимов от началото на книгата: „модерната литература по презумпция е социална дейност, разчитаща на рефлексията на рефлектиращите“. Анализът демонстрира прецизност и зрял аналитизъм, а библиографията накрая е ценен принос за литературната наука, систематизирайки несъбран по подобен начин другаде материал. Всичко казано дотук чертае облика на един активен учен, с явни приоритети и открояващи се научни резултати.

IV. Учебна и преподавателска дейност

Курсовете на д-р Ефтимов са заявени и изпълнени провокативно и несъмнено са популярни сред студентите от Нов български университет. Имала съм случаи да се убедя как възприемат неговите лекции и в други университети – например в

Югозападния, където той е гостувал нееднократно с публични лекции. Дори когато се насочва към литературноисторическа проблематика, която би трябвало да звучи по-сухо за съвременните студенти, д-р Ефтимов съумява да поднесе материала по един любопитен, нетрадиционен и бих казала забавен в най-добрия смисъл на думата начин, отчитайки особеностите на различните аудитории, което е несъмнено качество на добрия преподавател. От приложените материали и справки става ясно, че кандидатът работи активно и с електронния обучителен модул „MOODLE – НБУ“.

В заключение държа да подчертая, че единственият кандидат в конкурса за академичната длъжност доцент д-р Йордан Ефтимов има повече от убедителна като качество на научното изследване и като обем научна продукция и достатъчен научен и педагогически потенциал. В този смисъл убедено предлагам на научното жури да присъди научната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (теория и история на литературата) на д-р Йордан Ефтимов и той да бъде избран от Академичния съвет на НБУ.

3. 07. 2015 г.

Благоевград

(проф. д-р Магдалена Костова-Панайотова)